

FATURA VEYA TEYİT MEKTUBUNDA YER ALAN VADE FARKI KAYDINA İTİRAZ EDİLMEMESİNİN SONUÇLARI

Yard. Doç. Dr. Baki İlkay ENGİN*

I. Sorun

Uygulamada para borcunun vadesinde ödenmemesi tehlikesine karşı bir tedbir olarak, borçluya gönderilen faturaya, "Gününde ödenmeyen fatura toplam tutarları üstünden aylık % ... vade farkı tahsil edilir" örneğindeki benzer kayıtların eklendiği görülmektedir. Bu örnekteki benzer ibarelerin, tek taraflı olarak faturaya eklenmesi ile hedeflenen gaye, TTK. 23 II hükmünün, faturayı alıp da sekiz gün içinde içeriğine itiraz etmemiş olan taraf aleyhinde kabul ettiği ve faturayı gönderen taraf lehine işleyen karineden faydalanmaktır. Faturayı gönderen tarafın (para alacaklısı), fatura bedelinin ödenmesinde meydana gelen gecikmeden ötürü, faturada belirttiği oran üzerinden hesapladığı vade farkının da ödenmesini istemesi üzerine taraflar arasında ortaya çıkan ihtilafta, faturayı gönderen taraf, karşı yanın bu faturaya süresi içinde itiraz etmemesinin söz konusu kaydın kabul edildiği anlamına geldiğini iddia etmekte, teslim aldığı mallara ilişkin fatura bedellerini ödemiş olan borçlu ise, vade farkı adıyla kendisinden ayrıca talep edilen bu ek ödemeyi kabul etmemektedir. Bu makalede, söz konusu kaydı içeren fatura veya teyit mektubuna süresi içinde itiraz edilmemiş olmasının, fatura ve teyit mektubu bakımından TTK. 23 II ve III'te belirtilen karinelerin kapsamına girip girmeyeceği meselesi incelenecektir.

*) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

II. Fatura veya Teyit Mektubuna Sekiz Gün İçinde İtiraz Edilmemesinin Hükümü

1. Tacir olmanın hükümlerini düzenleyen maddeler arasında yer alan TTK. 23 II kuralına göre¹, “Bir faturayı alan kimse, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde münderecatı hakkında bir itirazda bulunmamışsa, münderecatını kabul etmiş sayılır”. Faturaya süresi içinde itiraz edilmişse, faturanın içeriğinde yer alan bilgilerin doğruluğunu, faturayı tanzim edenin ispat etmesi gerekir. Oysa süresi içinde itiraz edilmemesi üzerine ispat yükü yer değiştirir ve faturayı alan kimse faturanın içerdiği bilgilerin doğru olmadığını ispat etmek zorunda kalır.

2. Faturaya ilişkin yukarıdaki hükme benzer bir düzenleme, maddenin üçüncü fıkrasında teyit mektubu bakımından yer almaktadır: “Şifahen, telefon veya telgrafla yapılan mukavelelerin veya beyanların muhtevasını teyit eden bir yazıyı alan kimse, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde bir itirazda bulunmamışsa teyit mektubunun yapılan mukaveleye ve beyanlara uygun olduğunu kabul etmiş sayılır”. Bu hükme nazaran, süresi içinde itiraza uğramayan teyit mektubuna, sözleşmenin teyit mektubundaki içeriğe uygun kurulduğunu iddia eden taraf delil olarak dayanabilir.

3. Doktrinde genel olarak kabul edildiği üzere, her iki fıkra bakımından, aksi ispatlanamayan bir faraziye değil,

1) TTK. 23 II ve III hükümlerinin kimler arasında uygulama kabiliyetine sahip olduğu konusunda görüş birliği yoktur. Bu konuda ileri sürülen görüşler için bkz. ARSLANLI, Kara Ticareti Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1960, s.41-42; KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku, Giriş, Ticari İşletme, 3. Bası, Ankara 1968, s.224-225; POROY/YASAMAN, Ticarî İşletme Hukuku, 8. Bası, İstanbul 1998, N.198; ARKAN, Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999, s.140, 143; İMREGÜN, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, İstanbul 1989, s.57; Oğuz Kürşat ÜNAL, Fatura ve İspat Kuvveti, 2. Baskı, Ankara 2003, s.125-128; teyit mektubu bakımından ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Borçlar Hukuku, şimdiye kadar basılan ilk yirmialtı forma, §14 N.6; OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 3. Bası, İstanbul 2000, s.69; AKYOL, Borçlar Hukuku Genel Hükümler I, İstanbul 1995, s.101.

aksi ispat edilebilen bir karine söz konusudur². Faturayı alıp da sekiz gün içinde itiraz etmemiş olan taraf, faturada yazılı olan ve faturanın niteliği ile bağdaşır kayıtların³ doğruluğu hususunda bir karinenin doğmasına yol açar. Ancak, faturaya süresinde itiraz etmeyerek bu karinenin doğumuna yol açan taraf, söz konusu kayıtların gerçek durumu yansıtmadığını ispatlayarak, bunların doğruluğu hakkında doğmuş olan karineyi çürütebilir. Aynı şekilde, teyit mektubuna süresi içinde itiraz etmeyen taraf da, bu belgede teyit edilen bilgilerin doğru olduğuna, yani bunların sözleşme içeriğine dahil olduğuna ilişkin bir karinenin doğmasına yol açmıştır. Ancak, teyit mektubuna süresi içinde itiraz etmemiş olan taraf, teyit mektubunda yer alan kayıtların, sözleşme içeriğinden farklı olduğunu ispatlayarak, bu kayıtların sözleşme içeriğine dahil olduğuna ilişkin karineyi çürütebilir. Tüm bu açıklamalar, esasında gerek teyit mektubunun gerekse faturanın prensip itibarıyla kurucu bir işleve sahip olmadığını göstermektedir. Karşı taraf, sekiz günlük süreyi susarak geçirmekle, faturadaki bilgilerin doğru olduğu, teyit mektu-

2) DOMANIÇ, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, 4. Bası, İstanbul 1988, s.193, 199; İMREGÜN, s.55, 56; faturaya ilişkin TTK. 23 II bakımından: KARAYALÇIN, s.224 dn.79; POROY/YASAMAN, N.199; ARKAN, s.142; ÜNAL, s.129; teyit mektubuna ilişkin TTK. 23 III bakımından: Rıza AYHAN, Güven Nazariyesi Işığında Teyid Mektubunun Hukukî Niteliği, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 1 (1988), Sayı: 1, s.165. Teyit mektubuna ilişkin TTK. 23 III bakımından aksi fikirde: Ünal SOMUNCUOĞLU, Teyit Mektubu İle İlgili Bazı Sorunlar, Batider Cilt: VIII (1975), s.36.

Hükmün gerekçesinde kullanılan ifadeler ise, itiraz süresinin kaçırılması üzerine, fatura veya teyit mektubu içeriğinin aksinin ileri sürüleceği sonucunu çıkartmaya elverişlidir (Adliye Encümeni Mazbatası, Gerekçe, s.362). Bununla beraber söz konusu görüş yukarıda görüldüğü üzere öğretilde kabul görmemiştir. Yargıtay kararları da, öğretilde kabul edilen bu görüş ile aynı doğrultudadır: 11. HD, 18.9.1990, 5261/5579 (ERİŞ, Açıklamalı İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, Ankara 1992, Mad.23 Nr.32); 11. HD, 2.3.1988, 6741/1267 (Yasa 1988/11, s.1482); Yarg. TD, 16.10.1969, 3485/4769 (Batider 1969/4, s.1828).

3) Aşağıda (IV 2) görüleceği üzere, bu karinenin kapsamı fatura bakımından öğretilde haklı olarak sınırlandırılmakta ve faturada yer alacak her türlü bilgi değil, ancak niteliği gereği faturada yer alması gereken bilgiler bu karineden yararlandırılmaktadır.

bunun da sözleşme içeriğine uygun olduğu hususunda sadece bir karinenin doğmasına sebep olmuştur; yoksa taraflar arasındaki sözleşmede yer almayan bir hususu içeren teyit mektubu veya faturadaki kayda süresi içinde itiraz etmemiş olmak, sözleşme değişikliğine yönelik bir icap olarak değerlendirilebilecek bu kaydın, susma yoluyla kabul edilmiş olduğu anlamına, prensip itibarıyla, gelmez. Prensip bu olmakla beraber, bazen teyit mektubu veya faturadaki sözleşme değişikliğine yönelik icabın, bu belgelere süresi içinde itiraz edilmemesi üzerine susmak suretiyle kabul edildiği sonucuna varılabilir ki, ancak bu hallerde susmanın kurucu bir işlevi vardır⁴. Artık bu hallerde, susan taraf, susmakla aksi ispatlanabilir bir karinenin doğmasına sebep olmuş değildir; TTK. 23 II ve III'te öngörülenin çok ötesinde bir sonuç olarak, bu hallerde susma, teyit mektubu veya faturada yer alan icabın kabul edilmiş olması anlamına gelir ve bunun aksinin ispatlanması söz konusu değildir. Bu durumda, susması kabul beyanı olarak yorumlanan kişinin elindeki tek olanak, tartışmalı olmakla beraber⁵, sözleşmeyi hata sebebiyle iptal etme hakkıdır.

III. Vade Farkı Kaydı

Vade farkı, fatura bedelinin vadesinde ödenmemesi halinde, bu bedele oransal olarak hesaplanıp eklenecek bir miktarı ifade etmektedir⁶. Borcun vadesinde ödenmesinde gecikilmesi halinde, gecikme nedeniyle asıl borca eklenecek fazlalığı ifade eden vade farkı kaydı sayesinde, alacaklı taraf, asıl alacağına ek olarak, borçlusunu temerrüdü düşürmeye gerek kalmaksızın (vade gününden itibaren) ve üstelik tarafların kararlaştırdıkları vade farkı oranının yüksekliğine göre, yasal temerrüt faizi oranını da aşan bir miktarda ödemeyi talep edebilecektir.

4) Fatura bakımından bkz. aşağıda dn.18; teyit mektubu bakımından bkz. dn.33.

5) Bu tartışmalı durum hakkında bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §14 N.11; OĞUZMAN/ÖZ, s.70; AKYOL, s.101.

6) Ahmet BATTAL, Faturada Yer Alan Vade Farkı Kaydının Niteliği ve İtiraz Edilmemesi Halinde Sonuçları İle İlgili Yargıtay Uygulaması, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XVI, Ankara 1999, s.86.

Vade farkına dair bu tür bir kayıt, taraflar arasındaki sözleşmeye daha sözleşmenin kurulduğu anda konulmuş olabilir. Diğer yandan, sözleşmenin kurulduğu sırada böyle bir kayıt üzerinde durulmamış veya durulup da anlaşılammış olsa bile, sözleşme kurulduktan sonra da bir ek anlaşmayla bu husus kararlaştırılabilir. Bu iki olasılık dışında, sözleşen taraflardan birisinin tek taraflı iradesiyle, vade farkı kaydının sözleşme ilişkisine dahil edilmesi mümkün değildir.

Geçerliliği kanun tarafından şekle bağlı tutulmuş sözleşmelerde, vade farkı kaydının, sözleşmenin kurulmasından sonra kararlaştırılması, sözleşmede değişiklik yapılması anlamına geldiği ve bu anlaşma karşı tarafın borcunu ağırlaştırıcı nitelikte olduğu için⁷, söz konusu değişikliğe ilişkin anlaşmanın da aynı şekilde yapılması gerekir (BK.12). Bu ihtimal dışında kalan, taraflar arasındaki sözleşmenin geçerliliğinin kanun tarafından bir şekil şartına bağlanmış olmadığı sözleşmelerde ise, daha sonra yapılacak ek anlaşmaların şekle bağlanması gerekmez. Bu itibarla, geçerliliği kanun tarafından şekle bağlı tutulmamış sözleşmelerde, vade farkı konusundaki ek anlaşmanın sözlü olarak kurulması mümkündür. Aynı şekilde, geçerliliği kanun tarafından şekle bağlanmış olmayan sözleşmelerde yapılacak değişiklik anlaşmasının, bir tarafın bu husustaki icabını diğerinin iradeyi gösteren faaliyetler yoluyla kabul etmesi veya kabul anlamına gelecek şekilde hareketsiz kalması (susması) (BK.6) yoluyla kurulması da mümkündür. Bazı Yargıtay kararlarında rastlanılan, vade farkı kaydının taraflar arasındaki uygulama alışkanlığıyla kararlaştırılmış olabileceği şeklindeki ifadeler de, belirttiğimiz bu son özellik ışığında anlam vermek gerekir. Mesela, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin

7) BK. 12'nin ifadesi, "akdi nakz ve tadil etmeyen mütemmim ve fer'i şartlar" haricinde, sözleşmede sonradan yapılacak her çeşit değişikliğin, herhangi bir ayırım yapılmaksızın, şekle tâbi olduğu yönündedir. Ancak hükmün bu ifadesine rağmen öğretide, hükmün amacından hareketle, her türlü değişikliğin değil, borç miktarını artıran veya borcu herhangi bir şekilde ağırlaştıran değişikliklerin, BK.12 uyarınca şekle tâbi olduğu kabul edilmektedir (KOCAYU-SUFPAŞAOĞLU, §28 N.2).

2.6.1997 tarihli ve 1761/2886 sayılı kararında⁸ yer alan, “Vade farkı istenebilmesi için ya taraflar arasındaki sözleşmede bu konuda bir hüküm bulunmalı veya böyle bir durum olmamakla birlikte, geç ödeme halinde vade farkı ödenmesine ilişkin bir uygulama bulunmalıdır” veya Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 7.4.1997 tarihli ve 6374/3710 sayılı kararında⁹ yer alan, “... vade farkı talep edilebilmesi, taraflar arasında bu konuda yapılmış bir anlaşma bulunması veya aynı yönde süregelen yerleşik bir uygulamanın varlığı halinde mümkündür” şeklindeki ifadelerde kullanılan, “taraflar arasındaki uygulama” ibaresi ile kastedilmek istenilen, vade farkı kaydının sözleşme içeriğine dahil edilmesi hususundaki değişiklik anlaşmasının, sözleşen tarafların açık irade beyanları ile değil, örtülü irade beyanları ile kurulmuş olmasıdır. Satıcının (alacaklının) alıcıdan (borçludan) vade farkı talep etmesi, sözleşmenin değiştirilmesine, yönelik icap teşkil etmekte, karşı tarafın bunu kabul ettiğini açıkça belirtmemekle birlikte söz konusu talebe (icaba) uyararak bu bedelleri ödemesi ise bu icabın kabulü anlamına gelmekte ve böylelikle vade farkı kaydı hususunda tarafların karşılıklı iradeleri uyuşarak, değişiklik sözleşmesi kurulmuş olmaktadır. Görüldüğü üzere, bu ihtimalde de vade farkı kaydının dayanağı, yukarıda da ifade etmiş olduğumuz gibi, tarafların ortak iradeleridir.

IV. Faturada Yer Alan Vade Farkı Kaydına İtiraz Edilmemesinin Hükümü

1. Yukarıda görüldüğü üzere, para borcunu zamanında ödemeyen borçludan vade farkı adı altında bir talepte bulunulabilmesi için, bu hususta, taraflar arasında ya sözleşme kurulurken ya da daha sonra bir anlaşmaya varılmış olması gerekmektedir. Uygulamada, taraflar arasındaki sözleşmede vade farkı alınacağı hususunda bir kayıt bulunmamakta, alacaklı taraf, bu husustaki talebini, borçlusuna gönderdiği ve tek taraflı olarak vade farkı kaydını eklediği faturaya dayandırmaktadır. Bu talep, ta-

8) Karar için bkz. BATTAL, s.98.

9) Karar için bkz. BATTAL, s.98.

raflar arasında vade farkı konusunda bir örtülü anlaşmaya varılmış olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir. Burada cevaplanması gereken soru şudur: Acaba tek taraflı olarak faturaya eklenmiş olan vade farkı kayıtlarına, faturayı alan tarafın TTK. 23 II hükmünde belirtilen sekiz günlük süre içerisinde itiraz etmemiş olması, bu kayıtların örtülü olarak (zımnen) kabul edilmiş olduğu anlamına gelir mi?

2. Fatura, aşağıda incelenecek teyit mektubundan farklı olarak, sözleşme görüşmeleri sonucunda varılan mutabakatı yazılı olarak karşı tarafa bildirme amacına hizmet eden bir belge olmayıp, kurulmuş bir sözleşmenin ifası aşamasıyla ilgili bir belgedir¹⁰. Fatura, sözleşmenin ifası aşamasıyla ilgili bir belge olduğu içindir ki, TTK. 23 II uyarınca itiraz olunmamak suretiyle kabul edildiği varsayılan fatura içeriğinin de, ancak sözleşmenin ifası aşamasıyla ilgili olarak faturada yer alması olağan sayılan ya da daha isabetli bir ifadeyle, niteliği gereği faturaya yazılması gerekli hususlara münhasır olacağı öğretilmektedir¹¹. Bu çerçevenin dışında kalmasına rağmen faturaya yazılmış hususlar, faturaya sekiz gün içinde itiraz edilmiş olmasa bile, TTK. 23 II hükmünün öngördüğü karinenin doğmasını sağlayamaz. Nitekim aynı gerekçeyle, taraflar arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmamasına rağmen, fatura namında bir belge düzenlenip gönderilmiş olması halinde, bu belgeye sekiz gün içinde itiraz edilmiş olmasının, bu belgede iddia edilmekte olan sözleşme ilişkisinin varlığına kanıt olamayacağı kabul edilir¹².

10) ARSLANLI, Ticari Bey', 4. Bası, İstanbul 1955, s.117-118; ARSLANLI, Kara Ticareti Hukuku, s.40; DOMANIÇ, s.192; POROY/YASAMAN, N.199; İMREGÜN, s.54; ARKAN, s.140; ÜNAL, s.52, 133; BATTAL, s.79.

11) HİRŞ, Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948, s.598; ARSLANLI, Ticari Bey', s.118; ARSLANLI, Kara Ticareti Hukuku, s.41; ARKAN, s.141; POROY/YASAMAN, N.199; KARAYALÇIN, s.224; İMREGÜN, s.54; ÜNAL, s.100, 121; BATTAL, s.82.

12) ARKAN, s.140. Aksi fikirde: ÜNAL, s.106.

Yargıtay da, faturaya itiraz edilmemiş olmasının, taraflar arasında sözleşme ilişkisinin bulunduğunu ispatlayıcı bir işleve sahip olmadığını, faturayı düzenleyen bu sözleşme ilişkisinin varlığını ispatlama yükümlülüğü altında olduğunu kabul etmektedir.

Bu durum karşısında, faturaya süresi içinde itiraz edilmemesinin hükmünü, faturada yer alan bilgilerin niteliğine göre ikiye ayırarak açıklamak isabetli olacaktır:

a) Kurulmuş bir sözleşmenin ifası aşamasıyla ilgili bir belge olan faturada yer alan ve faturanın bu niteliği ile bağdaşan bilgiler, faturaya itiraz edilmemesi üzerine karrine olarak doğru varsayılır. Ancak faturayı alıp da süresi

mektedir: 3. HD, 29.5.2000, 4885/5011 (YKD. 2000/12, s. 1822): "TTK.nun 23. maddesi hükmüne göre faturanın bir alacağın mevcudiyetine delil teşkil etmesi karşı tarafça tebliğden itibaren 8 gün içinde hiçbir itiraza uğramamış olmasına bağlıdır. Bunun içinde öncelikle taraflar arasında bir sözleşmesel ilişkinin varlığının kanıtlanmış olması gerekir ... davalının sözleşmesel ilişkiyi inkar etmiş olması halinde öncelikle davacıya, davalı ile aralarında (alım-satım) ilişkisi olduğunu kanıtlaması için uygun bir mehil verilmesi gerekir..."; 19. HD, 1.2.1994, 249/712 (YKD.1995/7, s.1100: "... davalı akdi ilişkiyi inkar ettiğine göre, davacının öncelikle .. akdi ilişkiyi HUMK.nun 288 ve devamı maddeleri hükmüne göre yazılı delille kanıtlaması gerekir. Fatura düzenlenmesi ve faturaların tebliğ edilip TTK.nun 23.maddesine göre sekiz gün içinde itiraz edilmemiş olması akdi ilişkinin kanıtı olamaz" ; 15. HD, 23.11.1992, 4618/5448 (YKD. 1993/8, s.1203): "Fatura davalıya tebliğ edilmiş ve sekiz gün içerisinde itirazda bulunulmamışsa TTK.nun 23/2. maddesi uyarınca münderecatını kabul etmiş sayılır. Ancak bu durum sadece faturada belirtilen miktarların kesinleşmesi sonucunu doğurur, yoksa işin de yapılmış olduğunu kabulünü gerektiremez."; 11. HD, 2.10.1990, 5629/6059 (ERİŞ, Mad. 23 Nr.34): "Akdi ilişkinin mevcut olduğu yazılı delille ispatlanmak gerekir ... Dairemiz yerleşmiş uygulamasına göre faturaya süresinde itiraz edilmemiş olması, akti ilişkinin mevcudiyetine kesin delil teşkil etmez"; 11. HD, 8.6.1988, 60/3809 (ERİŞ, Mad. 23, Nr.10): "TTK.nun 23/2 maddesi uyarınca keşide edilen faturaya itiraz edilmemiş olması halinde münderecatının kabul edilmiş sayılacağı hükmü, ancak taraflar arasında faturanın keşide edilmesine neden olan akdi ilişkinin isbat edilmesi durumunda geçerlidir"; HGK 14.3.1980, 1147/1418 (MOROĞLU, Notlu-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 7. Bası, İstanbul 2001, s.40 =İKİD 1980/10, s.7956): "Faturanın, onu teslim alan muhatabı borç altına sokabilmesi için her şeyden evvel borç doğurucu bir hukuki ilişkinin mevcudiyeti ve faturanın da bu ilişki nedeniyle düzenlenmiş olması gerekir. Borç münasebeti olmaksızın düzenlenen ve muhatap tarafından her nasılsa teslim alınan faturaya sekiz gün içinde itiraz edilmemiş olmasının onu borç altına sokacağı şeklindeki bir görüş hem mantıklı hem de hukuksal dayanaktan yoksun olur".

içinde itiraz etmeyen taraf, bu bilgilerin doğru olmadığını ispatlayabilir.

b) Faturada yer alan, ancak faturanın yukarıda anılan niteliği ile bağdaşmayan bilgiler, faturaya süresi içinde itiraz edilmiş olmasa bile, TTK.23 II'de kabul edilen karineden yararlanamaz. Faturayı alan taraf, faturanın niteliği ile bağdaşmayan bu kayıtlara itiraz etme külfeti altında değildir. Bunları tek taraflı olarak faturaya ekleyen taraf, karşı tarafın faturaya itiraz etmemesinden yararlanarak, bu bilgilerin doğru olduğunun ispat yükünden kurtulmuş olmaz.

Esasında, TTK. 23 II hükmünün ifadesi, yukarıda yapılan bu ayırma elverişli gözükmemektedir. Bilakis, hükmün lafzına göre, bir faturaya sekiz gün içinde itiraz edilmemişse, faturayı alan bu faturanın tüm içeriğini kabul etmiş sayılmaktadır ki, böylece bu hüküm *Arslanlı*'nin işaret ettiği gibi¹³, faturaya yukarıda belirtilenden çok daha geniş tesirler izafe etmiş görünmektedir. Ne var ki, kurulmuş bir sözleşmenin ifası aşamasıyla ilgili olan faturaya itiraz olunmamasının yaratacağı karineyi, niteliği gereği faturada yer alması gereken kayıtlarla sınırlamak, faturanın niteliğine ve hükmün amacına daha uygun gözükmemektedir.

3. Yukarıda belirtildiği üzere, TTK. 23 II'deki karinenin kapsamı, öğretide niteliği gereği faturada yer alması gereken (olağan) hususlarla sınırlanınca, inceleme konumuzu oluşturan vade farkı kaydının hükmü açısından da, bu kaydın, niteliği gereği faturada yer alan hususlardan olup olmadığının (öğretide daha sık kullanılan ifadeyle faturanın mutad münderecatına dahil olup olmadığının) üzerinde durmak gerekmektedir. Taraflar arasında kararlaştırılmış olup olmamasına göre, para borçlusunun borcunun kapsamını değiştiren vade farkı kaydı, faturanın sözleşmenin ifası aşamasıyla ilgili bir belge olması niteliği ile bağdaşmaz. Nitekim öğretide de, vade farkı

13) ARSLANLI, Kara Ticareti Hukuku, s.40; ARSLANLI, Ticari Bey', s.116.

kaydının TTK. 23 II'deki karinenin kapsamında değerlendirilen faturanın mutad münderecatına dahil olmadığı belirtilmektedir¹⁴. Bu durum karşısında, faturada yer alan vade farkı kaydının TTK.23 II'deki karineden yararlanması mümkün değildir; başka bir ifadeyle, böyle bir faturayı alan alıcının faturaya sekiz gün içinde itiraz etmemiş olması, bu kaydın sözleşme içeriğine dahil olduğu dair bir karine teşkil etmez. Vade farkı kaydının taraflar arasında kararlaştırılmış olduğunu iddia eden, faturayı gönderen taraf, bu iddiasını ispatlamakla yükümlüdür.

4. Faturaya eklenen vade farkı kaydının, TTK. 23 II'deki karinenin kapsamına girmeyecek oluşunun sonucu, faturayı alıp da süresi içinde itiraz etmemiş olan tarafın, faturadaki bu kaydın sözleşmede yer almadığını ispatlama mecburiyeti altında kalmamasıdır. Sözleşmede yer almayan vade farkı kaydının faturada yer alması, bu hususta sözleşme değişikliğine yönelik bir icap olarak değerlendirilebilir; söz konusu icabı içeren böyle bir faturaya itiraz edilmemiş olmasının, susmak suretiyle (örtülü olarak) söz konusu icabın kabulü anlamına gelip gelmediği meselesi ise TTK. 23 II hükmünde düzenlenmiş olmayıp, susmanın bir irade beyanı sayılıp sayılmayacağına ilişkin genel prensiplere göre halledilecektir. Buna göre meseleye yaklaşırsak, hukukumuzda irade beyanlarının varlığını tespit ve bunların yorumlanmasında hakim

14) HİRŞ, s.598: "... semenin faiz getirmesi gibi hususlar hakkında, mukaveleyi değiştiren ve diğer tarafın durumunu fenalaştıran kayıtlar bulunursa, faturayı alan kimse, mutad olmayan bu hususlar hakkında sekiz gün zarfında bir itiraz dermeyeran etmiş olmasa bile, zikri geçen kayıtları kabul etmiş addolunamaz"; ARKAN, s.141 dn.2; İMREGÜN, s.55 dn.15; POROY/YASAMAN, N.199 (dn. 17c'deki, süresinde itiraz etmeyen tarafın faturadaki vade farkından sorumlu olacağına dair Yargıtay 11: Hukuk Dairesi kararının aksi yönde gösterilmesi suretiyle); BATTAL, s.92; ÜNAL, s.80, 123 (Bu kitabın ilk baskısında -Fatura ve İspat Kuvveti, Ankara 1997, s.52, 92- vade farkı kaydının fatura münderecatından olduğu yönündeki Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin aksi yöndeki kararları desteklenmişti. Yazar, aşağıda değinilecek olan (bkz. dn.25) Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin kararlarını daha uygun ve adil bulduğunu belirterek önceki görüşünden dönmüştür: ÜNAL, s.80 dn.123).

olan güven nazariyesi çerçevesinde, kural olarak susan kişi (olumlu veya olumsuz) bir beyanda bulunmuş sayılmaz. Susma kural olarak bir irade beyanı sayılmadığı için, almış olduğu bir icaba cevap vermeyen (susan) muhatap bu icabı kabul etmiş değildir¹⁵. Genel olarak, susmanın, icabın örtülü olarak kabulü anlamına gelebileceği halleri gösteren BK. 6 hükmüne nazaran, "işin özel niteliği" veya "hal ve mevkiin icabı" açık bir kabul beyanının beklenmesini gerektirmiyorsa, uygun bir süre zarfında karşı tarafça reddolunmamış icap, güven ilkesine göre kabul edilmiş sayılır ve sözleşme de bu yoldan kurulmuş olur¹⁶. Bu açıklamalar ışığında, faturaya, vade farkı kaydı örneğinde olduğu gibi, taraflar arasındaki sözleşmede bulunmayan, bu sözleşmeden sapan ve karşı taraf için de elverişsiz nitelikte bulunan bir kayıt (icap) ekleyen kimse, karşı tarafın bu kayda itiraz etmemiş olmasını, söz konusu kaydın içerdiği icabın kabulü olarak anlamakta haklı değildir, bu noktada korunacak bir güveni yoktur¹⁷.

15) Bu hususta bkz. Yarg. 4.HD, 20.5.1965, 5051/2717 (OLGAÇ, Kazai ve İlmî İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu, I, 2.baskı, İstanbul 1969, s.29-30): "*Bir tarafın kendi iradesiyle akit şartlarını değiştirme yetkisi yoktur; akde yeni şartlar ilave edemez. Karşı tarafın şartlardaki değişikliği taşıyan yazıyı sükûtle karşılaması, akitte değiştirme yapılmasının kabul edildiği anlamına gelmez.*"

16) Susmanın, örtülü bir irade beyanı sayılabilmesi için, susan kişinin dürüstlük kuralı gereği, aktif bir davranışta bulunması gerekmektedir. Karşı taraf, kendisince bilinen ve bilinebilen tüm hal ve şartları MK.2'ye göre değerlendirdiğinde, diğer tarafın olumlu bir beyanda bulunmak istemiyorsa cevap vermesi gerektiği sonucuna varmada haklı ise, onun susan karşı tarafın bu tutumunu kabul beyanı olarak değerlendirmesi güven teorisine göre caiz sayılır. Diğer taraftan, susan kişinin de, susmasının kendisine örtülü bir irade beyanı olarak bağlanmasına yol açan hal ve şartları bilebilecek durumda olması gerekir. Bu hususta geniş bilgi için bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU §14 N.5.

17) Aynı şekilde: HİRŞ, s.598: "... akdedilmiş olan bir mukavele hakkında sonradan yani ifa zamanında tadilât tekliflerinde bulunan kimse, diğer tarafın sükûtundan, tâdil hususundaki icabının kabul olunduğu neticesini çıkaramaz". Faturayı düzenleyen, faturaya sekiz gün içinde itiraz edilmemiş olması halinde fatura münderecatının kesinleşeceği yönünde bir kayıt koyması halinde de durumun değişmeyeceği hususunda bkz. ileride dn.32 (aksi yönde: BATTAL, s.95).

Bu sonuç, faturaya tek taraflı olarak eklenen, sözleşmeden sapan ve karşı tarafın durumunu ağırlaştıran diğer kayıtlar bakımından da geçerlidir¹⁸.

5. Faturada yer alan vade farkı kaydına ilişkin Yargıtay uygulamasına bakıldığında, çok sayıda ancak birbiriyle çelişkili kararlara rastlanmaktadır: Özellikle 11. Hukuk Dairesinin çoğu kararında, faturada yer alan vade farkı kaydının TTK.23 II'deki yasal karineden yararlanacağı kabul edilmiş olduğu görülmektedir¹⁹. 11. Hukuk Dairesinin, 8.3.1999 tarihli ve 9960/1865 sayılı kararında²⁰ bu görüş şu şekilde ifade edilmiştir: "*Vade farkını içeren faturaya TTK.nun 23/2. maddesine göre tebliğden itibaren 8 gün içinde satın alan tarafından itiraz edilmemesi suretiyle vade farkının kabul edilmesi*²¹ ... mümkündür ...". Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin, 1996 yılında verdiği üç kararın da aynı doğrultuda olduğu görülmektedir²². Bu kararlarda

18) Ancak bazı istisnai hallerde, faturaya tek taraflı olarak konulan ve sözleşmede bulunmayan bir kayda, karşı tarafın itiraz etmemesi (susması) bu kaydın kabulü olarak değerlendirilebilir. Mesela karşı tarafın durumunu iyileştiren kayıtlar bu şekildedir: SCHMIDLIN, Berner Kommentar, Band VI/1, 1.Teilband (Art.1-18 OR), Bern 1986, Art. 6 N.121. Bu gibi durumlarda, faturayı gönderen, karşı tarafın sessiz kalmasını, faturadaki icabın kabulü olarak anlamakta haklıdır ve bu haklı güveni korunmalıdır. Somut olayın özelliğine göre, faturayı alan kişinin, faturada yer alan icaba karşı sessiz kalmasının (susmasının), dürüstlük kuralına göre, kabul beyanı olarak anlaşılabilirdiği bu gibi durumlarda, faturadaki söz konusu kayda karşı hareketsiz kalmanın kurucu bir işlevi olacaktır.

19) 11. HD, 19.1.1998, 9411/78 (İst. Barosu Dergisi, 1999/10-11-12, s.1052-1053 =MOROĞLU, s.43); 11.HD, 14.9.1998, 4095/5507 (Batider, 1998/4, s.279); 11.HD, 23.10.1985, 5264/5560 (ERİŞ, m.23 N.10); Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin bu yöndeki daha yeni tarihli (en sonuncusu 1998 tarihli olmak üzere) kararları için bkz. BATTAL, s.98-99.

20) İst. Barosu Dergisi, 1999/10-11-12, s.1090 (=MOROĞLU, s.43).

21) Söz konusu kayıt, niteliği gereği faturada yer alabilen kayıtlardan sayılsa bile, faturaya itiraz edilmemiş olması, bu kaydın kabulü anlamına gelmeyip, sadece TTK. 23 II'deki karinenin doğumuna yol açacaktır. Bu itibarla, kararda kullanılan "vade farkının kabul edilmesi" ibaresi de isabetli değildir.

22) 19. HD, 22.10.1996, 2687/9344 (YKD.1997/4, s.570); 19. HD,

varılan sonuç yukarıda belirttiğimiz ve öğretilde oybirliği ile benimsenen prensibe tamamen aykırıdır.

Buna mukabil, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin yeni tarihli iki kararında, öğretilde savunulan görüş ile uyum içerisinde, faturada yer alan vade farkı kaydına itiraz edilmemiş olmasının TTK. 23 II'deki karinenin kapsamında değerlendirilmeyeceği sonucuna varılmıştır²³. Bu ikinci karar, TTK.23 II'deki karinenin kapsamını ayrıntılı bir şekilde belirtmekte ve bu konuda öğretilde savunulan kriteri aynen uygulamaktadır. Karara göre: "...Fatura sözleşmenin ifası safhasıyla ilgili olduğu için TTK.23 II'ye göre itiraz olunmamak suretiyle kabul edildiği varsayılan fatura içeriği de ancak sözleşmenin ifasıyla ilgili olarak faturada yer alması olağan sayılan hususlarda -satılan malın veya yapılan işin adedi, türü, bedeli, ücreti gibi- ilişkin olabilir. Faturaya itiraz edilmemesi, faturada yer almakla birlikte taraflar arasındaki sözleşmede düzenlenmemiş bir hususa ilişkin fatura kaydının da kabul edildiği anlamına gelmez. Somut olayda taraflar arasında "vade farkı" uygulanacağına dair bir anlaşma yapılmamasına rağmen, faturaların alt kısmına matbu şekilde "15 gün içinde ödenmeyen faturalara %15-20 vade farkı uygulanır" ibaresinin yazılması halinde TTK.23/II. Maddesindeki karine uygulama alanı bulamaz."

Keza aynı doğrultuda ancak daha eski tarihli bir kararında 11. Hukuk Dairesinin de aynı görüşü paylaştığı görülmektedir²⁴: "Davacı satıcının davalı alıcıya gönderdiği faturaların ön kısmında olayda (süresini aşan ödemelerde aylık %10 vade farkı ve KDV'si uygulanır) kaydı yazılmış olmasına rağmen, davalı alıcının TTK'nun 23.maddesi hükmüne göre belirli süre içinde, kendisine tebliğ edilmiş

5.11.1996, 1521/9702 (YKD.1997/2, s.256); 19. HD, 18.4.1996, 9451/3993 (YKD.1996/8, s.1283). Bu son karardaki, "Davalı kendisine tebliğ edilen bu faturalardaki vade farkına ilişkin kayıtlara itiraz etmeyerek vade farkını benimsemiştir" ifadesinin eleştirisi için bkz. yukarıda dn.21.

23) Bkz. 15.HD, 11.5.1999, 1670/1854 (YKD. 1999/9, s.1252); 15.HD, 15.11.1999, 4192/4070 (YKD. 2000/4, s.574-576).

24) 11.HD, 14.4.1997, 2370/2823 (Yayınlanmamış bu karar için bkz. BATTAL, s.97).

olan işbu meşruhatlı faturaya karşı herhangi bir itirazda bulunmaması, davalı aleyhine bir sonuç doğurmaz. Çünkü yanlar arasında bu konuda bir sözleşme olduğu ispat edilememiştir. Ancak ...ta-rafların ticari kayıtları incelenerek, daha önce düzenlenmiş faturaların ödeme sürelerine göre aylık %10 vade farkı hesap edilip edilmediği ve fiili bir uygulama olup olmadığı araştırılmalı ve fiilî bir uygulama varsa bunun kabulü gerekmesine göre..."²⁵.

Faturada yer alan vade farkı kaydının hükmü konusunda, Yargıtayın çeşitli daireleri arasında ortaya çıkan ve hukuk güvenliği ile bağdaşmayan bu görüş ayrılığının giderilmesi ve bu yapılırken, meselenin, öğretide oybirliği ile savunulan²⁶ ve 15. Hukuk Dairesinin kararlarında da kabul edilen yönde karara bağlanması isabetli olacaktır.

V. Vade Farkı Kaydının Teyit Mektubunda Yer Almasının Hükmü

İ. Vade farkı kaydını içeren faturaya süresinde itiraz edilmemesi halinde, TTK. 23 II hükmünün uygulanmayacağı hususunda öğretide bir tereddüt bulunmadığı yukarıda görüldü. Öğretide ileri sürülen bir fikir, bu sonuca, faturanın aynı zamanda bir teyit mektubu işlevini gördüğü haller²⁷ bakımından istisna tanımakta ve vade farkı

25) Keza bu doğrultudaki diğer kararlar için bkz. 15. HD, 2.6.1997, 1761/2886 (BATTAL, s.98); 19. HD, 7.4.1997, 6374/3710 (BATTAL, s.98).

26) Bkz. yukarıda dn.14.

27) Teyit mektubu belirli bir şekle bağlanmış olmadığı gibi, mutlaka teyit mektubu olarak adlandırılmasına da gerek yoktur. Sözleşme görüşmeleri sonucunda varılan mutabakatın teyidi amacıyla karşı tarafa gönderilen bu yazının, mutlaka sözlü görüşmeler neticesinde üzerinde anlaşmaya varılan tüm hususları içermesi de gerekmez (SCHMIDLIN, Art.6 N.82). Bu açıklamalar karşısında, bazı hallerde, karşı tarafa fatura namıyla gönderilen bir belgenin teyit mektubu niteliğini taşımasının mümkün olduğunu kabul etmek gerekir. Hırş, bu duruma örnek olarak, sözleşme görüşmelerinin hemen akabinde alıcıya mal ile birlikte gönderilen faturayı göstermektedir (HİRŞ, s.598). Arslanlı da, faturanın teyit mektubuna ekli olduğu durumlarda, teyit mektubu hakkındaki hükümlere tâbi olacağını söylemektedir (ARSLANLI, Ticari Bey', s.116; ARSLANLI, Kara Ticareti Hukuk, s.39). Gerçek-

kaydının, esasında teyit mektubu niteliğini taşıyan bir faturada yer alması halinde, borçlunun bu belgeye sekiz gün içinde itiraz etmemesini, vade farkı kaydı konusundaki icabın kabulü olarak değerlendirmektedir²⁸. Varılan bu sonucun ne derece isabetli olduğunu değerlendirmeye geçmeden önce, sözlü görüşmeler sonucunda varılan mutabakata aykırı bir kayıt içeren teyit mektubuna itiraz edilmemiş olmasının ne gibi bir sonuç doğuracağını ortaya konulması faydalı olacaktır. Acaba gerçekten de, taraflar arasında yürütülen sözlü görüşmeler sonucunda kurulan sözleşmede, vade farkı kaydı hususunda bir anlaşmaya varılmış olmamasına rağmen, alıcıya gönderilen teyit mektubunda vade farkı kaydı yer alıyorsa, alıcının bu kaydı içeren teyit mektubuna süresi içinde itiraz etmemiş olması, taraflar arasında vade farkı konusunda anlaşmaya varılmış olduğu anlamına gelir mi?

2. Tarafların, sözle, telefonla, telgrafla vs. yaptıkları görüşmeler sonucu bir sözleşme kurulduktan sonra, bir tarafın diğerine gönderdiği ve kurulmuş bulunan sözleşmenin içeriğini tespit eden yazıya teyit mektubu denir. Esas itibarıyla bir ispat aracı olan teyit mektubu sayesinde, bu yazıyı gönderen taraf, kendi düşüncesine göre, mutabık kalmış olduklarını düşündüğü hususları (sözleşme içeriğini) karşı tarafa bildirir ve karşı taraf aynı fikirde değilse, itirazını kendisine bildirmesini bekler. Makul bir süre zarfında teyit mektubuna itiraz edilmemesini ise, karşı tarafın da teyit mektubunun içeriği ile mutabık

ten fatura, sözleşmenin kurulmasından hemen sonra teyit mektubu ile birlikte gönderilmişse ve teyit mektubundaki bilgiler ile faturada yazılı bilgiler bir birlik arz ediyorsa, Arslanlı'nın ifade ettiği gibi, faturadaki bilgiler hakkında da teyit mektubuna ilişkin hükümleri uygulamak mümkündür.

- 28) Vade farkı kaydı bakımından bu şekilde: BATTAL, s.97, 103. Genel olarak, fatura namında gönderilen ve faturanın mutad münderecatından başka kayıtları da içeren belgenin, teyit mektubu niteliğini taşıdığı durumlarda, bu belgeye süresi içinde itiraz etmemiş olmanın, mutad olmayan söz konusu kayıtların kabulü sayılacağı hususunda: HİRŞ, s.598. *Battal* da, vade farkı kaydının teyit mektubu niteliğindeki faturada yer alması haline ilişkin olarak ileri sürdüğü fikrini, *Hirş*'in bu genel açıklamalarına dayandırmaktadır.

olduğu şekilde anlar. TTK. 23 III hükmü, özellikle tacirler arasında gelişen bu alışkanlığı yasal bir düzenleme haline getirerek, teyit mektubunu alan kişinin teyit mektubunun içeriği ile hemfikir değilse, kaç gün içinde itiraz etmesi gerektiğini açık hükme bağlamıştır. Bu açık hüküm sayesinde, teyit mektubunun alıcısı, bu yazıyla teyit edilen hususların, daha önce sözlü görüşmeler sonucunda varılan mutabakattan ayrıldığını düşünüyorsa, en çok sekiz gün içinde itiraz etmelidir. Aksi takdirde, teyit mektubunun, taraflar arasındaki sözleşmenin içeriğini doğru olarak yansıttığı varsayılır. Teyit mektubunu alıp da süresi içinde itiraz etmemiş olan taraf, bundan sonra söz konusu mektubun teyit ettiği hususların doğru olmadığını, sözleşmede böyle bir hüküm bulunmadığını iddia edecek olursa, bu iddiasını ispatlamakla mükellef olacaktır²⁹.

3. Teyit mektubu, sözleşmenin kuruluşu aşamasıyla ilgili olduğundan, teyit mektubunda sözleşmenin içeriğinde yer alabilecek tüm hususlar bulunabilir. Vade farkı kaydı da bu hususlardandır. Söz konusu kaydın, niteliği gereği faturada yer alamayacağı ve dolayısıyla faturaya ilişkin TTK. 23 II'deki karineden yararlanamayacağını yukarıda belirtmiştik. Oysa teyit mektubuna ilişkin TTK. 23 III'deki karinenin kapsamı bakımından böyle bir sınırlama söz konusu değildir. Bu itibarla, vade farkı kaydını içeren bir teyit mektubuna süresi içinde itiraz etmek, teyit mektubunun içerdiği bu kaydın sözleşmeye uygun olduğu yolunda aksi ispatlanabilir bir karinenin doğumuna yol açar.

4. Teyit mektubu, taraflar arasında daha önce sözlü olarak kurulmuş olan sözleşmenin içeriğine uygun olarak hazırlanmışsa, teyit mektubu sadece mevcut durumu yansıtmaktadır ki, bu bakımdan sözleşmenin kurulması açısından bir işlevi yoktur. Bu itibarla söz konusu ihtimalde teyit mektubunun bildirici (açıklayıcı) işlevinden bahsedilmektedir. Böyle bir teyit mektubunun tek işlevi bir ispat vasıtası oluşudur. Teyit mektubuna süresi içinde

29) Bkz. yukarıda II 3 ve dn.2.

itiraz etmeyen taraf, daha sonra teyit mektubunun gerçeği yansıtmadığını iddia edecek olursa, bu durumu ispat etmek zorundadır³⁰.

Bazen, teyit mektubu, taraflar arasındaki anlaşmadan ayrılan hükümler içerir. Bu ihtimalde, teyit mektubunun, taraflar arasındaki anlaşmadan ayrılan noktalarda, karşı tarafa yöneltilmiş bir icap niteliğini kazandığı söylenebilir. Bu noktalarda bir icap niteliğini taşıyan teyit mektubuna, karşı tarafın itiraz etmemesi, yani susması bu icabın kabulü olarak değerlendirilebilirse, sözleşme teyit mektubunda yazılı olduğu şekilde kurulmuş olacaktır ki, bu ihtimali ifade etmek üzere de teyit mektubunun kurucu işlevinden bahsedilmektedir. Acaba taraflar arasında daha önce kararlaştırılmış olmamasına rağmen, teyit mektubunda vade farkı kaydına yer verilmişse ve teyit mektubunun alıcısı da bu yazıya süresi içinde itiraz etmezse, vade farkı kaydı sözleşme içeriğine dahil olmuş sayılabilecek midir? Bu sorunun cevabı, TTK.23 III'te düzenlenmiş olmayıp, irade beyanlarının yorumlanmasında geçerli olan genel prensiplere göre araştırılmalıdır³¹: Yukarıda faturaya itiraz edilmemesi ihtimali hakkındaki açıklamalarda belirtildiği üzere, güven ilkesi açısından prensip itibarıyla, susan kişi, susmakla bir beyanda (olumlu veya olumsuz) bulunmuş değildir ve icaba karşı bir cevap vermeyen muhatap icabı kabul etmiş sayılmaz.

30) SCHMIDLIN, Art.6 N.84-85, 91; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §14 N.7.

31) Nitekim Arslanlı da, teyit mektubuna eklenen tek taraflı beyanların, teyit mektubuna sekiz gün içinde itiraz edilmemesi üzerine kabul edilmiş olmayacağını belirtmektedir: "... bir taraflı beyana 8 gün zarfında itiraz edilmemişse, sadece beyanın muhtevası katiyet kesp eder, beyan kabul edilmiş olmaz, mesela bu beyan icab vasfını haizse, bu icaba cevap verilmemekle akid inikad etmiş sayılıyorsa, teyid mektubuna karşı sukût da aynı neticeyi doğurur. Kanununun tasrih ettiği gibi, teyid mektubuna itiraz edilmemekle, mündericatının beyana uygun olduğu kabul edilmiş olur. İcabın kabulü veya reddi keyfiyeti umumi hükümlere göre hal edilmelidir" (ARSLANLI, Kara Ticareti Hukuku, s.43). Bu ifadeleri, teyit mektubuna sekiz gün içinde itiraz edilmemesi üzerine doğan karinenin aksinin ispat edilebilir olduğunu belirterek tamamlayalım.

Hatta bir kimse karşı tarafa yöneltmiş olduğu icabına, icabın reddedildiği bildirilmezse icabının kabul edilmiş sayacağını belirtmiş olsa dahi sonuç değişmez. Çünkü kimse kendi sebep olmadığı bir beyanı cevaplamakla yükümlü tutulamaz. Ancak, istisna olarak, bazı durumlarda susma örtülü bir irade beyanı sayılabilir. Bunun için, somut olaydaki hal ve şartlar açısından bakıldığında, susan kişinin dürüstlük kuralı gereğince, susmaması, aktif bir davranışta bulunması gerekmektedir. Susan kişinin bu davranışını, karşı taraf, kendisince bilinen ve bilinebilen tüm hal ve şartları dürüstlük kuralının ışığı altında değerlendirdiğinde, onun susmasına kabul anlamı vermede haklı ise, başka bir ifadeyle, diğer tarafın olumlu bir beyanda bulunmak istemiyorsa cevap vermesi gerektiği sonucuna haklı olarak varıyorsa, susma, susan kişiye bir olumlu irade beyanı olarak yüklenecektir³². Aynı sonuç, sözleşmede kararlaştırılan hususlardan farklı, yeni bir kayıt içeren teyit mektubuna süresi içinde itiraz edilmemesi ihtimali bakımından da geçerlidir. Nitekim öğretide kabul edildiği üzere, teyit mektubunu gönderen kimse, mektubun içeriğini, sözlü anlaşmaya yeni hükümler ekleyerek kaleme almışsa, artık teyit mektubu bu eklenen şartlar bakımından yeni bir icap niteliğini kazanmıştır ve karşı tarafın teyit mektubuna zamanında itiraz etmemiş olmasından yararlanarak, teyit mektubunun içeriğinin esas alınması gerektiği peşinen söylenemeyecektir³³. Anı-

32) Bu bilgiler ışığında, yukarıda verilen örneğe dönüldüğünde, icabına, "... gün içinde cevap vermezseniz, susmanızı kabul olarak değerlendireceğim" kaydını ekleyen kimse, dürüstlük kuralı çerçevesinde, karşı tarafın susmasını kabul beyanı olarak değerlendirmeye yetkili sayılamaz. Aynı şekilde faturaya, sekiz gün içinde itiraz edilmemiş olması halinde, fatura münderecatının kesinleşeceği hususunun yazılması, faturayı düzenleyen yönünden hukuken korunmaya değer bir güvenin doğmasına yardımcı olamaz (aksi fikirde: BATTAL, s.95).

33) KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §14 N.6 vd; OĞUZMAN/ÖZ, s.69-70. Teyit mektubunda yer alan ancak sözleşmeden sapan bir kayda karşı suskun kalmanın, güven prensibine göre kabul anlamına gelebileceği haller için bkz. SCHMIDLIN, Art.6 N.108 vd; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §14 N.8. Mesela, sözlü anlaşmada yer almasa bile, sözleşmenin ifası aşamasında ortaya çıkması muhtemel problemleri önlemeye yarayan ve karşı tarafın da menfaatine

lan bu ihtimalde yapılması gereken, meselenin güven nazariyesi ışığında ele alınması ve sözlü mutabakattan ayrılan değişiklik ve eklemelerin, teyit mektubunu alan karşı tarafın menfaatlerini ciddi biçimde zedeleyici, onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte olduğu hallerde, bu tarz değişiklikleri kaleme alan kişinin güven nazariyesinin temelinde yatan MK.2'deki dürüstlük kuralı gereği karşı tarafın susmasını kabul olarak değerlendirmede haklı sayılmayacağına karar verilmesidir. Teyit mektubunun işlevine ilişkin genel olarak kabul edilen bu esaslar, teyit mektubunun tacirler arasındaki işlevini düzenleyen TTK.23 III hükmü bakımından da geçerlidir ve bu hüküm de güven nazariyesi ışığı altında anlaşılmalıdır³⁴.

Teyit mektubuna ve teyit mektubu hakkındaki TTK.23 III hükmüne ilişkin yukarıdaki açıklamalarımız karşısında, sözleşmede kararlaştırılmış olmayan ve karşı tarafın durumunu ağırlaştırıcı bir hususu içeren teyit mektubuna (veya teyit mektubu niteliğindeki faturaya) süresi içinde itiraz edilmemesi, sözleşme değişikliğine yönelik bir icap teşkil eden bu kaydın, susarak (örtülü olarak) kabul edilmesi anlamına gelmez. Teyit mektubuna tek taraflı olarak eklenmiş olan vade farkı kaydı da, borçlunun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte olduğundan, borçlu teyit mektubuna karşı sessiz kalmak suretiyle vade farkı kaydını kabul etmiş değildir. Teyit mektubunu alanın, süresi içinde teyit mektubuna itiraz etmemiş olmasının tek sonucu, teyit mektubundaki vade farkı kaydının, esasında sözlü görüşmeler neticesinde kurulan sözleşmede yer almadığını ispatlamak zorunda kalışdır.

Sonuç

Faturaya eklenen vade farkı kaydı, faturanın niteliği ile bağdaşır türde bir kayıt olmadığından, TTK. 23 II'deki

bulunan ilavelere karşı suskun kalmak, bu eklemelerin kabulü olarak anlaşılabilir. Keza, sözleşmede yer almamakla beraber, karşı tarafın menfaatine olan eklemelere karşı suskun kalınmışsa, bu suskunluk "işin niteliği gereği" kabul beyanı olarak sayılabilecektir.

34) KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §14 N.10.

karinenin sağladığı ispat kolaylığından yararlanamaz. Bu kaydı içeren faturaya, alıcının sekiz gün içinde itiraz etmemesi halinde dahi, ispat yükü yer değiştirmiş değildir. Faturayı düzenleyen taraf, alıcı ile aralarındaki sözleşmede vade farkı alınacağı konusunda anlaşmaya varıldığını ispatlamak zorundadır. Diğer taraftan, böyle bir kaydı içeren faturaya süresi içinde itiraz etmemiş olmak, sözleşmenin tadiline yönelik bir icap niteliğini taşıyan söz konusu kaydın, susmak suretiyle örtülü olarak kabul edilmiş olduğu anlamına da gelmez.

Vade farkı kaydı, teyit mektubunda yer alıyorsa, teyit mektubunu alan tarafın süresi içinde itiraz etmemesi, aynı kaydı içeren faturaya itiraz edilmemiş olması ihtimalinde olduğu gibi, sözleşme değişikliğine yönelik bir icap niteliğini taşıyan bu kaydın, susmak suretiyle kabulü anlamına gelmez. Ancak vade farkı kaydını içeren faturaya itiraz edilmemesi ihtimalinden farklı olarak, aynı kaydı içeren teyit mektubuna süresi içinde itiraz etmemiş olmak, vade farkı kaydının sözleşme içeriğinden olduğu hususunda bir karinenin doğumuna yol açar (TTK. 23 III). Teyit mektubunu alıp da süresinde itiraz etmemiş olan taraf, sözleşmede vade farkı konusunda anlaşmaya varılmadığını ispatlayarak bu karineyi çürütebilir.